

**КОМЮНІКЕ ВСЕСВІТНЬОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ВИЩОЇ ОСВІТИ — 2009
“НОВА ДИНАМІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗМІНИ І РОЗВИТКУ”***

Штаб-квартира ЮНЕСКО, Париж.

8 липня 2009 року

Преамбула

Ми, учасники Всесвітньої конференції з питань вищої освіти 2009, яка проходила з 5 по 8 липня 2009 в Штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі, визнаючи незмінну доцільність результатів і декларацію Всесвітньої конференції з питань вищої освіти 1998 року, зважаючи на результати і рекомендації шести регіональних конференцій (Cartagena de Indias, Macau, Dakar, Нове Делі, Бухарест і Каїр), а також обговорення і результати цієї всесвітньої конференції, — “Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку”, — приймаємо це комюніке.

Як суспільне благо і стратегічний імператив для всіх рівнів освіти і як основа для дослідження, інновації і творчості, вища освіта повинна бути справою відповідальності й економічної підтримки усіх урядів. Як підкреслюється в Універсальній декларації прав людини, “вища освіта повинна бути однаково доступною для усіх на основі заслуг” (Ст. 26, параграф 10).

Нинішній економічний спад розширив розрив у доступі та якості між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, а також всередині країн, що є додатковим викликом для країн, в яких доступ вже обмежено.

Ніколи в історії не було так важливо інвестувати у вищу освіту, яка є основною рушійною силою для створення інклюзивного та різноманітного суспільства знань, та сприяти дослідженням, інноваціям і творчості.

Минуле десятиліття засвідчує, що вища освіта і дослідження сприяють викоріненню бідності, сталому розвитку і прогресу в напрямку досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей розвитку, які включають Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) і Освіту для усіх (ОДУ). Глобальний освітній порядок денний повинен відображати ці реалії.

Соціальна відповідальність вищої освіти

1. Вища освіта як суспільне благо є відповідальністю усіх заінтересованих сторін, особливо урядів.

2. Стоячи перед складністю нинішніх і майбутніх глобальних викликів, вища освіта має соціальну відповідальність для покращення нашого розуміння багатогранних проблем, які включають соціальний, економічний, науковий і культурний виміри і нашу здатність відповідати їм. Вона повинна привести суспільство до створення глобальних знань, які б відповідали

* Друкується за: www.mon.gov.ua

на глобальні виклики, зокрема виклики продовольчої безпеки, зміни клімату, розподілу водних ресурсів, міжкультурного діалогу, запровадження відтворювальних джерел енергії та охорони здоров'я.

3. Заклади вищої освіти, через їх основні функції (дослідження, навчання і суспільні послуги), що здійснюються в контексті інституційної автономії й академічної свободи, повинні збільшити свою міждисциплінарну спрямованість і просувати критичне мислення і активну громадянську позицію. Це сприяло б сталому розвитку, миру, добробуту і реалізації прав людини, зокрема рівності статей.

4. Вища освіта повинна не тільки надавати тверді навички для сучасних і майбутніх поколінь, але й сприяти освіті соціально відповідальних громадян, які прагнуть до створення миру, захисту прав людини і цінностей демократії.

5. Існує потреба в більшій інформації, відкритості та прозорості щодо різних місій і роботи окремих закладів.

6. Автономія — необхідна вимога для здійснення інституційних місій через якість, відповідність, ефективність, прозорість і соціальну відповідальність.

Доступ, справедливість і якість

7. В останні десять років було докладено значних зусиль для поліпшення доступу і забезпечення справедливості (рівності). Ці зусилля повинні докладатись і надалі. Проте тільки доступу не достатньо, має бути зроблено значно більше. Необхідно докласти зусиль для забезпечення успішності тих, хто навчається.

8. Розширення доступу стало пріоритетом у більшості країн-членів, і збільшення рівня участі у вищій освіті є основною світовою тенденцією. Тим не менше залишаються значні невідповідності, які є основним джерелом нерівності. Уряди і навчальні заклади повинні заохочувати доступ жінок, їх участь і успішність на усіх рівнях освіти.

9. У розширенні доступу вища освіта повинна ставити перед собою односторонню цілі рівності (справедливості), відповідності та якості. Справедливість не є лише справою доступу — ціллю має бути успішна участь і завершення, з одночасним забезпеченням добробуту студентів. Це передбачає відповідну фінансову й освітню підтримку особам з малозабезпечених і маргіналізованих верств населення.

10. Суспільство знань потребує різноманітності у системі вищої освіти, із мережею навчальних закладів, що мають різноманітні повноваження і відповідають різним потребам осіб, які навчаються. Крім державних навчальних закладів, важливу роль відіграє приватна вища освіта, яка ставить перед собою суспільні цілі.

11. Наша здатність реалізувати цілі освіти для усіх залежить від нашої здатності вирішувати проблеми глобальної нестачі викладачів. Вища освіта повинна підвищувати рівень підготовки викладачів, як до їх працевлаштування, так і під час роботи, забезпечуючи навчальними планами, що дають викладачам можливість надавати студентам знання і навички, яких вони потребують у XXI столітті. Це вимагатиме нових підходів, зокрема від-

критого і дистанційного навчання (ВДН) та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

12. Підготовка осіб, які здійснюють навчальне планування та дослідження з метою покращення педагогічних підходів, також сприятиме досягненню цілей освіти для усіх.

13. Підходи відкритого і дистанційного навчання і сучасні інформаційно-комунікаційні технології дають можливість розширити доступ до якісної освіти, особливо якщо до відкритих освітніх ресурсів є доступ у багатьох країнах і закладах вищої освіти.

14. Застосування ІКТ у викладанні й навчанні має великий потенціал для збільшення доступу, підвищення якості та успішності. Для того, щоб гарантувати, що запровадження ІКТ додасть цінності, навчальні заклади і уряди мають працювати разом задля об'єднання досвіду, розробки стратегії і зміцнення інфраструктури, підвищення продуктивності.

15. Заклади вищої освіти повинні інвестувати у підготовку викладачів і штату для виконання нових функцій у системах навчання і викладання, що розвиваються.

16. Більший акцент на такі галузі, як наука, технологія, інженерія і математика, а також суспільні й гуманітарні науки, є актуальним для усіх країн.

17. Крім відкритого доступу до наукової літератури, необхідно зробити більш доступними результати наукових досліджень за допомогою застосування ІКТ.

18. Навчання, що пропонується закладами вищої освіти, повинне як задовольнити соціальні потреби, так і передбачати їх. Це включає просування досліджень для розвитку, використання нових технологій і забезпечення надання технічної та професійно-технічної освіти, бізнес-освіти і програм навчання впродовж життя.

19. Розширення доступу встановлює вимоги до якості вищої освіти. Забезпечення якості є актуальним завданням для сучасної вищої освіти, і вона має залучати усі зацікавлені сторони. Якість вимагає як створення систем забезпечення якості, так і зразків оцінювання, а також просування культури якості у межах вищих навчальних закладів.

20. Регуляторні механізми та механізми забезпечення якості, що сприяють доступу і створюють умови для завершення навчання, необхідно запровадити для галузі вищої освіти в цілому.

21. Критерії якості мають відображати загальні цілі вищої освіти, зокрема виховання у студентів критичного і незалежного мислення та здатності до навчання впродовж життя. Вони мають заохочувати інновації і різноманітність. Забезпечення якості вищої освіти передбачає визнання важливості залучення і збереження кваліфікованих, талановитих і відповідальних науково-педагогічних працівників.

22. Стратегія та інвестиції мають спрямовуватися на підтримку розмаїття вищої/післясередньої освіти і науки, не обмежуючись університетами, і повинні відповідати потребам, що швидко змінюються, різних осіб, які навчаються.

23. Суспільство знань потребує зростання диференціації ролей у системах і закладах вищої освіти, з центрами і мережами різних напрямків досліджень, інновацій у навчанні/викладанні та нових підходів до соціального забезпечення.

Інтернаціоналізація, регіоналізація і глобалізація

24. Міжнародна співпраця у вищій освіті повинна бути заснована на солідарності, взаємній повазі та просуванні гуманістичних цінностей і міжкультурного діалогу. Вона має заохочуватися, незважаючи на економічний спад.

25. На заклади вищої освіти у всьому світі покладається соціальний обов'язок допомогти покласти край прірві у розвитку, збільшуючи мобільність знань крізь кордони, особливо у напрямку до країн, що розвиваються, і, працюючи над знаходженням спільних рішень, заохочувати кругообіг інтелектуального потенціалу та згладжувати негативний вплив його відтоку.

26. Міжнародні університетські мережі й товариства є частиною цього руху і допомагають посилити взаєморозуміння й культуру миру.

27. Товариства науковців, викладачів та студентського обміну сприяють міжнародній співпраці. Заохочення більш широкої і збалансованої академічної мобільності має бути інтегрованим у механізми, які гарантують справжню багатосторонню і багатокультурну співпрацю.

28. Товариства повинні сприяти забезпеченню освітніх можливостей на національному рівні для знань в усіх залучених країнах, забезпечуючи, таким чином, більш різноманітні джерела досліджень і продукування знань високого рівня якості на регіональному і світовому рівнях.

29. Задля того, щоб глобалізація вищої освіти була корисною усім, важливо забезпечити справедливість у доступності й успішності, просувати якість і поважати культурну різноманітність, а також національний суверенітет.

30. Глобалізація підкреслила потребу у створенні національних систем акредитації і забезпечення якості, разом із створенням міжнародної мережі.

31. Транскордонна вища освіта може зробити істотний внесок у вищу освіту, за умови, що вона надає якісну освіту, формує академічні цінності, підтримує відповідність і поважає основні принципи діалогу і співпраці, взаємного визнання і поваги до прав людини, різноманітності й національного суверенітету.

32. Транскордонна вища освіта може також надавати можливості для недобросовісних постачальників вищої освіти низької якості, яким необхідно протидіяти. Такі постачальники ("ступеневі млини") є серйозною проблемою. Боротьба з ними потребує багатосторонніх зусиль на національному і міжнародному рівнях.

33. Нова динаміка перетворює ландшафт вищої освіти і науки. Вона закликає до спільної дії товариств на національному, регіональному і міжнародному рівні, для забезпечення якості і сталості систем вищої освіти у

всьому світі — особливо у регіоні Нижньої Сахари в Африці, острівних держав, що розвиваються, та інших найменш розвинутих країнах.

34. Інтенсивніша регіокальна співпраця бажана в таких галузях, як, наприклад, визнання кваліфікацій, забезпечення якості, управління, наука та інновації. Вища освіта має відображати міжнародні, регіональні й національні виміри як у навчанні, так і в дослідженнях.

Навчання, дослідження та інновації

35. Враховуючи потребу у збільшеному фінансуванні досліджень і розвитку в багатьох країнах, навчальні заклади мають шукати нові шляхи розширити дослідження та інновації через багатосторонні державно-приватні товариства зацікавлених сторін, включно з малим і середнім бізнесом.

36. Все важче підтримувати здоровий баланс між фундаментальними і прикладними дослідженнями у зв'язку з великим обсягом інвестицій, необхідних для проведення фундаментальних досліджень, а також з необхідністю пов'язати глобальне знання з місцевими проблемами. Системи дослідження потрібно організувати більш гнучко, щоб просувати науку і міждисциплінарність в обслуговуванні суспільства.

37. Для якості й цілісності вищої освіти важливо, щоб академічний персонал мав можливості для дослідження і навчання. Академічна свобода є фундаментальною цінністю, яка має бути захищеною у сучасному неперестійному глобальному середовищі, що розвивається.

38. Заклади вищої освіти мають шукати галузі дослідження і навчання, які допоможуть розв'язати проблеми, пов'язані з благополуччям населення, і становити міцну основу для науки і технологій на місцевому рівні.

39. Місцеві системи освіти можуть розширити наше розуміння викликів, що з'являються; вища освіта повинна створити взаємовигідні товариства (партнерства) з громадами і громадянським суспільством для полегшення обміну і передачі необхідних знань.

40. Враховуючи зростання дефіциту ресурсів, зацікавлені сторони заохочуються до вивчення та інтенсифікації використання електронних ресурсів і засобів бібліотеки для підтримки викладання, навчання і дослідження.

Вища освіта в Африці

Заклик до дії: держави-члени

51. Державам-членам у співпраці з усіма зацікавленими сторонами, необхідно розробляти політики і стратегії на системному та інституційному рівнях для:

а) підтримки, і, за можливості, збільшення інвестицій у вищу освіту для того, щоб підтримувати якість і рівність в усі часи і заохочувати диверсифікацію щодо надання вищої освіти та засобів фінансування;

б) забезпечення адекватних інвестицій у вищу освіту і дослідження, щоб задовольнити зростаючі очікування і соціальні потреби;

в) запровадження й удосконалення відповідних систем забезпечення якості та регуляторних рамок із залученням усіх зацікавлених сторін;

г) підвищення допрофесійного і професійного рівня підготовки викладачів із забезпеченням навчальними планами, які б надали їм можливість підготовки студентів як відповідальних громадян;

д) заохочення доступу, участі та успішності жінок у вищій освіті;

е) гарантування рівного доступу недостатньо представлених груп до вищої освіти, таких як, наприклад, робітники, малозабезпечені громадяни, представники меншин, особи з особливими потребами, переселенці, біженці та інші вразливі категорії населення;

є) розробка механізмів протидії негативному впливу відтоку інтелектуального потенціалу, з одночасним заохочуванням мобільності викладачів, адміністративного персоналу і студентів;

ж) підтримка регіональної співпраці у вищій освіті, що сприяє утворенню і зміцненню регіонального простору вищої освіти і науки;

з) надання можливості найменш розвиненим країнам та острівним державам, що розвиваються, скористатися можливостями, запропонованими глобалізацією, і заохочення до співпраці між ними;

и) орієнтація на досягнення цілей рівності, якості й успішності шляхом розробки більш гнучких траєкторій вступу і забезпечення кращого визнання попереднього навчання і досвіду роботи;

і) підвищення привабливості академічної кар'єри шляхом забезпечення прав і адекватних умов роботи академічного персоналу відповідно до Рекомендацій щодо статусу викладацького персоналу вищої освіти 1997 року;

ї) забезпечення активної участі студентів в академічному житті, зі свободою висловлювання і правом організації, забезпечення адекватних послуг студентам;

к) боротьба зі "ступеневими млинами" шляхом багатосторонньої діяльності на національному і міжнародному рівнях;

л) розробка більш гнучких і організованих систем дослідження, які сприяють розвитку науки, міждисциплінарності та слугують суспільству;

м) підтримка повнішої інтеграції інформаційно-комунікаційних систем з метою задоволення попиту на вищу освіту, що зростає.

Заклик до дії: ЮНЕСКО

52. У контексті значного прогресу в напрямку до досягнення загальної початкової освіти, ЮНЕСКО необхідно знову підтвердити пріоритет вищої освіти у своїх майбутніх програмах і бюджетах. У реалізації цього пріоритету ЮНЕСКО, в межах своїх п'яти функцій як лабораторії ідей, каталізатора міжнародної співпраці, засновника стандартів, творця можливостей та інформаційного центру необхідно:

а) допомагати формулювати довгострокові, сталі стратегії для вищої освіти і наукових досліджень відповідно до цілей розвитку та національних/регіональних потреб, узгоджених на міжнародному рівні;

б) надавати платформу для діалогу й обміну досвідом та інформацією з питань вищої освіти і наукових досліджень, та допомагати у створенні можливостей та виробленні політики вищої освіти і досліджень;

в) допомагати урядам і навчальним закладам відповідати міжнародним викликам у вищій освіті шляхом:

— продовження запровадження її інструментів, спрямованих на встановлення стандартів, зокрема нового покоління регіональних конвенцій з визнання кваліфікацій, та Рекомендацій щодо статусу викладацького персоналу у вищій освіті 1997 року;

— створення можливостей для забезпечення якості у вищій освіті країн, що розвиваються;

— сприяння міжнародній співпраці у підготовці викладачів в усіх регіонах, особливо в Африці через TTISSA (підготовка викладачів в регіоні Суб-Сахари Африки);

— заохочення передачі знань мережами UNITWIN та через кафедри ЮНЕСКО, у співпраці з іншими агентствами, для подальшого розвитку можливостей на підтримку цілей, узгоджених на міжнародному рівні, таких як Освіта для всіх (EFA), Цілі розвитку тисячоліття (MDGs) і Декад ООН;

г) заохочувати міжнародну мобільність і обмін студентами та персоналом, розвиваючи стратегії нейтралізації негативного впливу відтоку інтелектуального потенціалу;

д) активізувати участь студентів у форумах ЮНЕСКО і підтримувати глобальний студентський діалог;

е) забезпечувати супровід Всесвітньої конференції з питань вищої освіти 2009 шляхом: визначення найбільш важливих проблем і пріоритетів для безпосередньої дії; моніторингу тенденцій, реформ і нових подій; просування регіональної інтеграції і академічної співпраці, створення і розвитку регіональних областей вищої освіти і досліджень, посилення регіональних відділень ЮНЕСКО в координації з наявними мережами.

є) укріплювати та розширювати Цільові сили UNESCO-ADEA для вищої освіти в Африці, які включають основних партнерів і донорів, для забезпечення ефективного супроводу Всесвітньої конференції з питань вищої освіти 2009 та переходу від слів до дії.